je 1,8 m gylyje rastas akmenų su moliu sluoksnis. 6 metre 30 cm gylyje rasti buvusio priešKaryje pastato pamatų fragmentai. Pamatų plotis – 60 cm, storis – 50 cm. Pamatų apačia rasta 90 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus.

12–25 m atkarpoje, kastoje per Vytauto g., po asfaltu ir grindiniu atsidengė 60 cm storio supiltinis smėlio sluoksnis Po juo buvo apie 25 cm storio molio sluoksnis. 80 cm gylyje pasiektas apie 30 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su griuvenomis, galėjęs susidaryti XIX a. Trasos gylis buvo 1,1–1,2 m. Pamatų ir vertingo kultūrinio sluoksnio trasos vietoje nerasta.

2006 m. archeologiniai tyrimai vyko dar netirtoje Vytauto g. atkarpoje. Tyrimai parodė, kad po dabartine Vytauto g. yra išlikęs senasis XVI a. pabaigos –XVII a. kultūrinis sluoksnis su pastatų pamatų fragmentais. Pastatai stovėję prie senosios Vilniaus g., kuri buvo orientuota ŠV–PR kryptimi. Radiniai perduoti BKMS.

FIELD EVALUATION ON VYTAUTO ST.

In 2006, 4 sections of 8 m^2 each and 3 test pits of 4 m^2 each were excavated in reconstructing the Vytauto St. roadway. The street itself began to form in the 18th century after the demolition of Biržai castle. The remains of stone foundations and rubble were found at the excavated sites. The finds (mostly household pottery sherds) date to the late 16th – early 20th century.

JONIŠKIS

TYRINĖJIMAI UPYTĖS GATVĖJE

Bronius DAKANIS

2006 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai vykdyti Joniškio urbanistinės vietovės (U 15) R dalyje, esančioje apie 75 m į PR nuo Joniškio senamiesčio (A 1901) saugomos teritorijos ribos, suprojektuotų komunikacijų (dujų, lietaus kanalizacijos ir vandentiekio) šulinių ir tranšėjų atšakų į būsimą prekybos centrą „Maxima XX“ sklype 21 vietoje (prekybos centro vietoje archeologiniai tyrimai nebuvo numatyti). Čia archeologiniai tyrimai nevykdyti, tik priešingoje Upytės g., prie Draugystės ir Upytės g. sankryžos aptiktas XIX–XX a. sluoksnis. Panašu, kad XIX a. pradžioje tyrimų teritorijoje čia nurodomas užstatymas, o jo viduryje – lyg ne, tik Purvės upelis. Joniškiečio Klemo Tikniaus duomenimis, sklypo ŠV pakraštyje tekėjęs Purvės upelis apie 1971 m. užverstas. Jį užvertę, nes upelis tekėjo pro pat dešiniajame krante stovinčios pieninės katilinės palangę ir trukdęs privažiavimui. Tyrimų vietoje stovėję miesto kluonai, čia buvusi klebono žemė. Maždaug 1973 m. statant pieninės sūrinę (pastatas buvęs prie Upytės g.), iškasę kaukolę, kurią su žemėmis suvertė į prūdą, iškastą į ŠR nuo dabar statomo pastato.

Žvalgomuosius archeologinius tyrimus IĮ „Senų senovė“ atliko dviem etapais. Pirmiau-

sia suprojektuotų komunikacijų tranšėjų vietose į ŠV nuo statomo prekybos centro buvo ištirti šurfai 1–4 bei buvusios Joniškio pieninės teritorijos (sklypo 21) Š kampe – šurfas 5 ir atliktas komunikacijų šulinių kasimo vietos žvalgymas šalia statomo pastato V kampo. Antru etapu žvalgytas komunikacijų tranšėjų kasimas ištirtų šurfų 1–5 vietoje. 1 m^2 dydžio šurfai 1–4 PV–ŠV kryptimi tirti 48–101 m į ŠR nuo Upytės g., 4,5–11 m į PR nuo išgrįsto pėsčiųjų tako – Draugystės g. ir į ŠV nuo Upytės g. sklypo 21 tvoros, kanalizuoto po žeme Purvės upelio kairiajame krante, parkelyje. Šurfai tirti iki 85–172 cm gylio (iki įžemio – žvyro ar smėlio (šurfai 1, 3)) arba giliau esančių komunikacijų tranšėjose sumaišyto grunto (šurfai 2, 4). Šurfo 2 maišytame žemės sluoksnyje aptikta keramikinio pypkės kotelio dalis bei dvi žiestų puodų (degtų redukcinėje aplinkoje) ir trys glazūruotų ruda ir žalia glazūra šukės bei molio tinko gabalas, o šurfe 3, tokiame pat sluoksnyje – kalvio darbo vinis, lipdyto (?), žiesto (pakraštėlis) ir dengto žalia glazūra puodų šukių bei molio tinko gabalų. 3,5x3,5 m dydžio PV–ŠR kryptimi orientuotas šurfas 5 tirtas komunikacijų šulinių vietoje, 90,5 m į ŠR nuo Upytės g. ir 25 m į PR nuo pėsčiųjų tako (Draugystės g.), kanalizuotos Purvės dešiniajame krante. Šurfas tirtas iki 2,4 m gylio (iki įžemio – pilko su rusvu atspalviu molio – šlyno). Šurfe iki 2,1–2,15 m gylio buvo storas žemių sluoksnis su statybinėmis atliekomis: sukietėjusio cementinio skiedinio gabalais arba mūro duženomis, akmenimis, plytgaliais, kalkių skiediniu ir moliu, lentomis. Šurfo V kampe (2,15 m gylyje) ir pačiame ŠV pakraštyje ties jo viduriu (1,95 m) atsidengė juodo durpžemio sluoksnis, kurį iškart pradėjo semti vanduo. Storiausias – iki 30 cm – jis buvo pačiame šurfo V kampe, o išnyko ties jo ŠV sienelės viduriu 2,15 m gylyje, pereidamas iškart į įžemį. Durpžemio sluoksnyje, išskyrus pavienius raudonų plytų fragmentus, radinių neaptikta.

Tyrimų metu buvusios Joniškio pieninės teritorijoje (pieninė statyta XX a. pirmojoje pusėje Purvės dešiniojoje pakrantėje, pelkėje, ją užpylus ir, matyt, iškasus prūdus), sklype 21, kuriame ant polių suprojektuotas prekybinis pastatas, jo ŠV pakraštyje, ties pastato V kampu fiksuotas kasamos kanalizacijos šulinių duobės PV kraštas. Paaiškėjo, kad duobė kasta tekėjusio Purvės upelio vagos vietoje. Stebėtas jos 6,6 m ilgio ir per 2 m gylio pjūvis. Pjūvio ŠV gale po vėlyvais supiltiniais grunto sluoksniais iki 1,7 m gylio (įžemio – pilko šlyno) buvo 12 cm storio juodas molingos žemės sluoksnis su įvairia sutręšusia organika. Toliau, 1,5 m į PR, juodos žemės neliko, tik 5–6 m storio upinio smėlio – upelio vagos sluoksnis. Dar už 1,75 m ta pačia kryptimi nuo pjūvio ŠV galo šis juodos žemės sluoksnis vėl buvo 10 cm storio ir ėjo iki 2,1 m gylio, o už 3,6 m – jau apie 22 cm storio ir iki 1,7 m gylio. Per 4,6 m nuo duobės V kampo juodos žemės sluoksnis buvo 24 cm storio, o už 5,8 m – net 35–37 cm, tačiau susisluoksniavęs su upiniu smėliu (matyt, buvusios upelio pakrantės). Duobės pjūvio PR gale, 6,6 m į PR nuo jo ŠV galo, juodos žemės sluoksnis vėl buvo 13 cm storio ir tame pačiame 1,7 m gylyje prasidėjo melsvas šlynas. Juodos žemės su organika sluoksnyje aptiktos dvi kalvio darbo vinys, durų užkaba, puodyninių koklių 9 šukės, 2 odinių batelių dalys, butelio kaklelis, galąstuvas iš kalkakmenio ir nemažai žiestų puodų, degtų oksidacinėje ir redukcinėje aplinkoje, šukių, tokių pat puodų šukių su žalia, ruda ir kitokios spalvos glazūra. Be ankstyvų radinių, minėtame sluoksnyje buvo ir vėlyvų – fabriko gamybos vinių, lėkščių šukių, butelių kakliukų, langų stiklo duženų, graikiško riešuto kevalas ir kt. Aptikti archeologiniai radiniai į upelį ar jo

pakrantę, be abejo, pateko čia juos sumetus ar Purvės potvynių metu. Tačiau neabejotina, jog jie yra iš artimiausios aplinkos.

Žvalgomųjų tyrimų metu neaptikus nesuardyto kultūrinio sluoksnio, šurfuose 1–4 stebėtas ir komunikacijų trumpų (apie 15 ir 20 m ilgio) tranšėjų bei šulinių kasimas jų vietose. Kasamo griovio vandentiekio atšakos paklojimui ir šulinio jos pajungimui prie pagrindinės trasos ties ištirtu šurfu 3 vietoje iki 1,56–1,74 m gylio buvo tik supiltiniai grunto sluoksniai, po kuriais atsidengė 17–30 cm storio su angliukais sluoksnis. Jame aptikta pavienių radinių: kalvio darbo vinis, žiestų puodų, kurių dalis dengta glazūra, šukių, gyvūno dantis. Po šiuo sluoksniu buvo molio (19 cm storio), durpių (3–6 cm) ir suplautos žemės su upiniu smėliu (iki 30 cm) sluoksniai, o giliau, 2–2,2 m gylyje – įžemis (rudas šlynas su akmenimis). Kasant fekalijų kanalizacijos atšakai pakloti skirtą griovį šurfų 1 ir 2 vietoje, rastas kalkakmenio galąstuvo (?) fragmentas, taip pat kelios žiestų puodų šukės.

Ekspedicijos Joniškyje metu išaiškintas dar vienas spėjamas kapinynas (spėjamas II tūkst. kapinynas aptiktas kiek anksčiau, tais pačiais metais įmonei „Senų senovė“ tyrinėjant Žemaičių g. – ištirtas dviejų mirusiųjų kapas su įkapėmis). Anot Klemo Tikniaus (gimęs 1944 m., gyvena Joniškyje), maždaug prieš 50 m., kasant pamatus statomam plytiniam namui, maždaug 350 m į ŠR nuo šių tyrimų vietos ir 50 m į V nuo vaikų darželio iškasę „rudų, supuvusių kaulų“ (kaukolė buvusi „nebepanaši į kaukolę – ruda, sutrūnijusi“) ir dirbinį – „varinį, susuktą (stambaus sukimo), pieštuko ilgio“. Ši vieta yra miesto ŠR individualių namų rajone, jo pačiame P kampe. Nuo to kampo (Draugystės ir Gėlių g. kryžkelės) V kryptimi, lygiagrečiai darželio pastatui ėjusi kelių senų gluosnių eilė, o darželio vietoje – buvęs prūdas. Be to, K. Tikniaus senelis pasakojęs, kad prie bažnyčios esą kapai (jis vežęs plytas bažnyčios statybai: „nauja pridurta, skirias akmenų dėjimas“).

Į statomą prekybos centrą „Maxima XX“ tiesiamų trumpų komunikacijų vietose archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu penkiose vietose ištirtas bendras 16,25 m^2 plotas, tiriant ir žvalgant aptiktas suardytas senojo miesto vietos kultūrinis sluoksnis ir XVI (?) – XIX a. radinių. Tyrimai Upytės g. parodė, jog kairioji Purvės upelio pakrantė buvo apgyvendinta jau nuo XVI a. Todėl ją reikia įjungti į Joniškio senojo miesto vietos teritoriją. Šios teritorijos žemės paviršius labai apardytas XX a. 8-ame dešimtmetyje po žeme kanalizuojant Purvės upelį ir užpilant jo vagą, nuo to amžiaus vidurio dešiniojoje pakrantėje statant mūrinius Joniškio pieninės pastatus ir vėliau, amžiaus pabaigoje kairiojoje pakrantėje – daugiaaukščius gyvenamuosius namus bei tiesiant daugybę komunikacijų tranšėjų.

FIELD EVALUATION ON UPYTĖS ST.

In 2006 an evaluation was made at the sites of the underground utility channels planned in the vicinity of the future Maxima XX shopping centre located about 75 m to the SE of the boundary of Joniškis old town in the E part of the Joniškis urban locality. A total area of 16.25 m^2 was excavated there at 5 locations. A 16th (?) – 19th Old Town cultural layer with contemporary finds was discovered: a whetstone, iron nails, thrown pottery sherds, ‘pot-shaped’ oven tiles (*Topfkachel*), and fragments of leather shoes and of a pipe. The evaluation on Upytės St. showed that the left bank of the river Purvė has been inhabited since the 16th century.